

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย ๑

โดย ชักกลอน ๕๗ 27

๓๗ บานเย็น

“ตื่นดอกออกช่อบุปผชาติ ดาดายหว่างเวียงวังหวัดพา
จึงชี้ชวนวันทองน้องพี่อา เจ้าดูพรรณบุปผาน่าชวนใจ

....

บานเย็นบานสะพรั่งฝั่งสระบัว เหมือนเย็นเข้าเหย้าอยู่อยู่กับน้อง
มะลิวัลย์พันระกำขึ้นแกมจาก ได้สามวรรคกรรมพรากรไปจากห้อง

วรรณคดี : ชุนช้างชุนแผน (ตอนชุนช้างตามนางวันทอง)

ผู้ประพันธ์ : สุนทรภู่ ศิลาลาดเลียบเดินเนินสิงขร

ดอกบานแย้ม *Milabilis jalapa*

สี่ทุ่มสามัญ ขานว่า Four o'clock

Marvel of Peru หรือ ใจหทัยเอก

False Jalap มีดอก ออกทั้งปี

สี่ทุ่มทองถิ่น ลำยาม หรือ ๑๑ ๑๒ยาม ดอกตามยาม ตีห้าเช้า สี่ทุ่มหลัง

ดอกสายฝน ดอกหงษ์ขาว ขาวจีนมี มะลิม่วง พ่วงพี มีลิลา

ถิ่นกำเนิด เกิด Peru Mexico America มากไซ โตเบลิเยนหน้า

จากสีขาอ เข้มม่วงอ่อน ฟ้าอ่อนสายตา บ้างเบลิเยนหน้า จากเหลือง ไร่ของขมิพ

ต้นบานแย้ม เป็นประโยชน์ โทษคละเคล้า แก้กษาด ฝ้าตาหน้า ใช้ทาถู

โรคผิวหนัง ทั้งกลากเกลื้อน เหงื่อไหลพรู ขยายไม้สู้ กุศินใจ ใช้บานแย้ม

ใช้เย็นยา แก้ไข้ และไล่ยุง กลิ่นพะยอม หอมพุ่ม ยุงหนีแฉ่น

ทำแป้งขาว ฝ้าผัดหน้า สีผ้าเร้น ทั้งยังเป็น ของอยู่ยง คงกระพัน

เสริมสมรรถนะ ทางเพศ พิเศษสุด เอกบุรุษ ชุดหทัย ใจสุขสันต์

มีชื่อห้าม ยามนารี ที่มีครรรภ์ ลารล้ำค่า ชันถึงแห่ง ระแวงไว้.

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

ดอกไม้สีสันสวยงามในยามเช้า แต่มีเจ้าบานยามเย็นเป็นไหน
 โยไม้บานรับตะวันอันสดใส หรือว่าใครจะรังไร้อย่างบอกที่

ดอกบานเย็นไม้งามหอมเก๋ไก๋ บลูกในไทยมากมายหลายหลากดี
 ม่วงแดงส้มขาวชมพูอันดูดี ทั้งยังมีต่างและเหลือองเรื่อหน้าชม

ดอกบานเย็นนั้นเป็นยาสมุนไพร รักษาไข้ในกาฬโรคพิษ
 บลูกแต่งสวนก็หรูดูดีนรมย์ ทอมทอนลมกลมไกลให้สุขเอย

อุไรรัตน์ ภาสกาพันธ์

ปลูกไม้พุ่มที่ปลูกคลุมเงาร่มบ้าน
โดยตระการบานเย็นแพรวพร่างไสว
หลากหลายสีบานสดใสเห็นไกล
เหลืองแดง ไซร์ขาวชมพูคละเคล้า

คราพลบค่ำค่ำหอมไซร์กลิ่นอ่อน
สีม่วงมีอันเด็ดดอกแซมผมเจ้า
ต่างยิ้มแย้มเคียงคู่อยู่สีของเรา
อุ้มกายเจ้าคอยเฝ้ารับเสด็จใจ

คือสุมไพรประจำบ้านสวนประโคน
ผลประไลมบำรุงพืชสีไม่ทอน
แก้ไขดีสัตว์รักษาคล้ายคร่ำครวญ
โปรดขอสั่งอันผู้คนคลายเกล็ดอันหายไป

กำเนิดในเบญจกฐินใต้ เคยอยู่ไพร ได้ประดับเกาะไซร์
ประไลมหล้าพราวสดใสสุมไพร โดยตั้งใจบานเย็นเด่นมาดี

กุศล คำเพราะ

ดอกบานแย้ม เต็มด้วย รอยหลากลิ่น
อีกทั้งมี กลิ่นหอมหวาน ชวนให้หลง
ยามพลีบาน นั้นสุดยลดู ดูอ้าวง
เจ้านั้นคง ทรงเสน่ห์ เก้นมาอง
คุณสมบัติ นัดกันมา ทาบานแย้ม
สรรพคุณเด่น เช่นละกล้า เราทั้งอง
มีบานแย้ม เย็นทั้งบ้าน บานได้ทอง
อีกเงินทอง ในห้องหอ รอใช้เพลิน

ฉวีรพคุณเฝ้า๑ เทลือคณมา ฉะนัปได้ ไข่แก้วไข่ หมองในลัด ไม่ขัดเจิน
เป็นเบาดีด ตกขาอนั้น คั้นเทลือเกิน อีกรั้งเดิน เงินงกหนอ ปวดข้อนั้น

เกิดขึ้นคั้น ทำนเคยหนา ทาขีมีมา ใ้บอกลา ทาแล่นนั้น มันแสบสัน
ใ้บ้านเย็น เย็นเลดขี้น ทั้งคั้นวัน ทาแล่นนั้น คั้นหายห่าง (รอย)ต่างหมดไป

หุดทุ่แล้ว เจ้าบถนั้น มันหวั่น้อย ทำอ้อยล้วย คอยแต่นอน อ่อนเทลือหลาย
บานเย็นหวั่น อำนวยสุข ทุกข์ห่างไกล คุณมากมาย ได้รู้หนา หน้าจับจ้อง

แต่เหตุใด โฉนแล้ว เจ้าบานเช้า ตันเข้ามา ใยหนาแล้ว มัดเต้าหมอง
ใยหุดทุ่ ไม่สู้แสง แห่งลี้ทอง ตามครร๑๑๑ ต้องรับบาน ใยคร้านนัก

ดอกรบานเช้า เมาขยัน บานทุกเช้า บานลายแล้ว เจ้ายังรู้ ผู้งานหนัก
บานลายหน้อย ยังคอยได้ ไม่ข้านัก บานเย็นจัก ทักถามหน้อย มัดคอยใคร

ใยทำต้อ มัดเกียดคร้าน บานเย็นแล้ว รับเร็วเข้า เจ้าต้อเพียร เบลี่ยนนิสัย
เจ้าแสนล้วย รอยเลินท์ เกกว่าใคร ปรบเบลี่ยนได้ ไปไกลแน่ แม่บานเย็น

โกวิท ธีรวิโรจน์

ต้นบานเย็นตามนามไม้ป่าหัด
 ต้นไม้ไม่มีให้เห็นเด่นทุกสถาน
 เพราะดอกออกดกน่ายถึงค่ำวาร
 เป็นไม้บานตอนเย็นเห็นทั่วไป

Mirabilis jalapa คือ
 ชื่อสกุลหรือชื่อละติน
Mirabilis แปลว่าสวยงาม
Jalapa นั้นไซ้คือชื่อเมือง

และบานเย็นนี้มีอีกหลายชื่อ ฮ่อกงงลื้อ"ต้นมะลิม่วง" มีใจเทลื้อ
จีนเรียก"ดอกสายฝน"มั่งเมลื้อ อังฤษเพ็"ดอกสีม่วง"ตรงเวลา

ต้นบานเย็นเป็นไม้พุ่มมีเนื้ออ่อน มีเหง้าชอนอยู่ใต้ดินถิ่นเคหา
ลักษณะเป็นกระพุ่มแผ่กว้างปลูกไว้คา กลางแจ้งน่าจะเจริญเติบโตดี

ดอกบานเย็นมีกลิ่นหอมย้อมนาตา ดูขุขุราคราดอมดมขมดอกนี้
และเมล็ดขึ้นรุ่มขมขึ้นเท บานเย็นมีหลายสีละลานตา

สรรพคุณบานเย็นแก้กลากหลาย ระงับร้อนในร่างกายขจัดหนา
แก้เบาเส็ดตาเสียนเป็นลื้อดและเป็นยา ขับปัสสาวะเพิ่มสมรรถนะทางเพศชาย

นอกจากนี้ลื้อลื้อแก้ตกขาว ดอกสีขาวด้อมกินบวมหน้าหาย
พอกรักษาฝีแผลหนองมามากราย แก้หนองในเป็นยาถ่ายได้ยงแมล

บานเย็นนี้ที่บ้านฉันนั้นเคยมี เป็นลื้องลื้อในดอกเดี่ยวแถล
ขมพูเทลื้อขมพูขาวลื้อแถล ลื้องลื้อแถลถึงลื้อลื้อยงาม

อาหนท์ ลื้อลื้อ

ใกล้ตะวันยอแสงก่อนย่ำค่ำ
ตะวันต่ำก่อนสิ้นแสงรัยแรงหนา
แสงแดดอ่อนสลายลมพัดดีดลอยมา
ได้เวลาหนึ่งพฤษภาออกดอกบาน

พันธุ์ไม้ในอาภรณ์ที่อเมริกาใต้
"บานเย็น" ได้กลายเป็นชื่อใช้กล่าวขาน
ชื่อบ่งบอกยามที่ดอกเจ้าจะบาน
โดยตระการดอกหลากสีนงามจริง

เป็นพันธุ์ไม้ล้มลุกอายุสั้น ธรรมชาติที่ใจดีทั้งชายหญิง
ใบแก่คั้นเอ๊กพอกฝีได้ดีจริง รากดียังดับพิษร้อนในเรื้อนกาย

ดอกใช้แก้อาเจียนออกเป็นเลือด ฝอยงามเพื่อจดหมดสีฟ้าตั้งได้จนฉาย
ด้วยใบดบังจากเมสึดพอกฝอย หน้าเสียตายพันธุ์ไม้นี้แฝงพิษเคย

อภัยพร แอนวณิช

ดอกบานเห็นเห็นและพรั่งพร้อมแถมบ้าน
 เห็นดอกบานหอมชื่นใจชวนให้ชื่น
 เป็นไม้ดอกมีสีออกสีดำนเดียวถิ่น
 เบลี้นสีพสนแม่แก่แม่หน้ามน

 เป็นไม้ดอกทรงพุ่มแผ่คลุมกว้าง
 บานสีต่างกล่างแดดจ้าทำดมฝน
 กิ่งก้านแยกแตกสาขารอบลำต้น
 งามเลิศล้ำต้นบานเห็นเห็นทุกวัน

ดอกบานเย็นเห็นถึงบ้านละทำนจิต
ให้ครุ่นคิดดอกที่ติดเป็นกลุ่มนั้น
กลีบดอกสวยมีหลากหลายสายพันธุ์
อย่างน้อยหนึ่งแจ๊ตก็ติดดวง

สีชมพูหวานแหววแฉฉ่ารัก ชมจีนหนักดอกที่มีสีม่วง
สีส้มเหลืองขาวต่างและแดงดวง รักเต็มทรงดวงหลอดดอกก็ไม่งเห็น

สรรพคุณดอกบานเย็นเห็นมากมาย หัวดอก ใบทำยา ได้ไว้ทุกขเจ็บ
โรคเบาเลือดหนองในถ้าใครเป็น ทุกข์ลำบากหางหายใช้หัวใบ

หัวและใบให้ต้มน้ำทำเป็นยา ใช้รักษาอาการบวมอ่อนน้ำได้
ประคบแผลฟกช้ำให้หายไ้ แผลเรื้อรังรักษาได้ให้หายเลย

ดอกบานเย็นเจ้าบ้านนอนถึงเช้า พาใจเศร้าเข้าเจ้าหลบหายไปเลย
หุบตาจนเข้าบ้านหัวงเห็นเช่นอย่างเคย รักษาโรคเขยรักษาดอกบานเย็น

จตุพร สุวรรณปากแพรก

สุขอุรา สุขวิริงหมา มาเดินเล่น ในยามเย็น ลมพัดเอื่อย เรือยงกอน

ไม้ดอกสวย บ้านเย็น เห็นเป็นกอ ดอกชูช่อ ตกหลายสี สดดีจัง

ดอกละบาน หลังช่วงบ่าย ไปพลบค่ำ ทุกเย็นย่า กลิ่นโชยไป ให้ความหวัง

หอมชุ่มฉ่ำ สดชื่นดี มีพลัง ทุกๆครั้ง ช่วยคลายเหงา เล้าบ้านเย็น

ดอกบ้านเย็น สวยเด่น เป็นใจน ประทับใจ สดงามหนึ่ง เพ็งเคยเห็น

คุยสนุกๆ คุยสนุกๆ ทุกประเด็น เข้าจรตเย็น ยืนเสียวแจ๋อ แอวับวา

ทอนความหลัง ครั้งใด ให้หนูกุหนาน พบกันงาน เลี้ยงใหญ่ ใกล้น้ำหนาว

อยากรู้ใหม่ ว่าใครใคร ใจเด่นพราว เธอคือสาว ชูตราตรี สืบบ้านเย็น

ศรีวัฒน์ สุวรรณ

งามบานเย็นพราวพริ้มทิมรั้ว
พลีระรัวดมพัดผ่านกิ่งก้านไทร
ชาวชมพูเทสีองแดงส้มสอขยไฉ
แสนชื่นใจหอมขยชื่นรื่นเรงทอ

เมล็ดดำโรยห่อถั่วเกิดต้นใหม่
ทดแทนไปในแปดงทลากทลายสี
รดน้ำให้เข้าเย็นชุ่มฉ่ำดี
เคล้าคลุกคลีดีอ่อนภมรดอม

แปดงบานเย็นสอโดยเด่นเห็นประจักษ์
ใครใครทักงามจริงยิ่งกลิ่นหอม
เก็บเมล็ดขอบลูกบ้างอย่างพริกพริ้ม
รอพะยอมนเติบโตใหญ่ชื่นใจเออ

ดองพร เดชกุลทอ

ดอกบานเย็นเห็นงามเมื่อยามเย็น
ก่อนตะวันลับตามาทายทุก

ได้ชมพุดโดยเด่นเห็นประจักษ์
ช่างน่ารักนักหนาเจ้ามาดี

เกสรน้อยน้อยสีส้มใส
เจ้าชูช่อเรียงรายมาตราตรี

ต้องลมพัดโอ้โอ้โอ้เจ็ดแปด
ขึ้นช่อไว้กับน้ำค้างที่พรางพรหม

ไอ้ยมตรี พงศ์พันธุ์ต้น

ลมโบกพัด ลือมา พาดพิง
 หอมอะไร ไชยมา พาชั้นใจ

ใจเริ่งร้อน เรื่อยมา ธุหา ไทหน
 นั้นตอกใจ ใส่ลัด งดงามครั้น

ชื่อเจ้านั้น บานเย็น เห็นแล้วชอบ
 มีตรรพคุณ แก้วอัน ปอดบวมนั้น

สีนั้นปลอบ ปลุกใจ ได้ตั้งพัน
 ได้กินพลัง หายได้ ในทันที

ใจรักษา สิ้นหนอง แผลเรื่อรัง
 คงกระพัน เหนือไม้แตก แม่เขยหนี

ที่ประด่ง ให้แสบร้อน ฝนลูบตรี
 บานเย็นนี้ มีคุณไซ้ ให้นิยม

ดอกบานเย็น ธุบาน ช่อบ่ายสี่
 ยามลมเย็น นึกน้อม หอมตามลม

มีหลากสี แลนลวย ช่อบ่ายสาม
 ให้ชื่นชม ทุกคำเข้ เจ้าบานเย็น

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ดอกไม้อวยงแสนหวานชื่อ..บานเย็น

งามโดดเด่นแดดจ้ากลางฟ้าใส

สีขาว เหลือง ชมพู สีไล

หลากหลายได้มารวมอยู่รวมกัน

สรรพคุณทางยาอันปรากฏ

รากช่วยลดบวมหน้าตา สิว สันต์

ใบรักษาฝีหนอง ตุ่มมาคัน

เมล็ดบั่นได้สิมากมีคุณ

บานเย็นให้ข้อคิดอยู่นิดหนึ่ง

หลายสีจึงอยู่รวมกันอันอบอุ่น

หลากสีรวมอยู่กันดีด้วยช่วยคำคุณ

ถึงคิดต่างก็เกื้อหนุนด้วยเป็นไทย

บุฉวีรัตน์ ๑๖๑๖

ตะถันรอนเ็นย้าสนรยา

ดองจันทรารสอองสอว่างกลางเวทน

สกุณาสถาต้บกลต้บรังตน

ข่างนำยลเหตีเอเกินแพลีนอุรา

หอมเอยมดอดอก ไม่ให้ลัดขิ้น จิตโลรีนเร้งรมย์ขมพฤษยา

หอมบานเ็นดอกร่น้อยล่อยลอมมา ตัดนาสากลิ้นเจ้าเ้าขิ้นขม

สกรพันหลากต้มีากมีหลาย แดงม่วงเหตีเอขมพุดล่อยลอม

ข่างล่อม้ายจากสอรรคสอรรขิ้นขม ยามเมือลอมพัดพลีเอตีอว้นใจ

ข่างนำแปลกงดงามยามมีดอกร ยากละบอกรหลายต้ดูลัดไล

ยังยามดีกหอมเ็นเป็นลุดใจ ให้ขิ้นใจลิตขิ้นคณิงนาง

ไ้อบานเ็นเห็นงามในยามค้ำ ประโยชน์ล้าล้าต้เอข้อกรอว่างขวาง

ลุมไพรเกือไ้อไม่ลิตวาง ไม่ระคางยามใจขิ้นใจเอย

อัณวลี ณ เชียงใหม่

